

TELEKI MIHÁLY

Trianon hatása mezőgazdaságunkra

Budapest, 1933, Kovács – Szegedi Ny. 1–5.

Teleki Mihály gróf (Budapest, 1896. április 20. – London, 1991. augusztus 20.) földbirtokos, politikus. 1932-től az Pest Vármegye Mezőgazdasági Bizottsága és az Alföldi Zöldmező Szövetség alapító elnöke volt. Az 1930-as évek első felében a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara alelnöke, majd 1935-től az Országos Mezőgazdasági Kamara alelnöki posztját töltötte be. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye törvényhatósági bizottságának tagja és 1935-től kormánypárti országgyűlési képviselő volt. 1938-ban földművelésügyi államtitkárrá nevezték ki. 1938 és 1940 között földművelésügyi miniszteri feladatot látott el. 1944-ben a német megszállás után a Magyar Élet Pártja elnökeként, valamint a Magyarország főszerkesztőjeként tevékenykedett.

A Trianon hatása mezőgazdaságunkra című írás az 1933. november 16-i Zöldmező Kongresszuson elmondott előadás szerkesztett változata. Teleki kiemeli, hogy a területi változások milyen súlyos gazdasági és társadalmi problémákat idéztek elő a lakosság felének megélhetését biztosító mezőgazdaságban.

Csonka hazánk egyetlen foglalkozási ágát, egyetlen néprétegét sem sújtotta olyan súlyosan a trianoni igazságtalanság, mint a mezőgazdaságot, a földműves társadalmat. A világegés bekövetkezte előtt védett piaca volt agrárterményeinknek, egy körülbelül 40 milliós birodalomnak Magyarország volt az éléskamrája, s így természetesen aránylag elég prosperitásnak örvendezhetett mezőgazdaságunk, de emellett a szükséges iparcikkeket is olcsón szerezhette be. Akkor még nem nyomta rá bélyegét az egész világgazdaságra a kartelluralom. A hitelfeltételek is arányban voltak a mezőgazdaság jövedelmezőségével, s ámbár már a háború előtt el volt adósodva a gazdatársadalom, ez korántsem jelentett olyan veszélyt, mint most. 1914-ben magyarországi pénzügyintézeteknél a földbirtok jelzálogos terhe 2487 millió korona volt, mely összeg a háború folyamán successive csökkent, majd az infláció alatt teljesen elenyészett. [...]

Egy ezeréves virágzó országot, melyben a különböző termelési ágak tökéletes harmóniában voltak, tépett szét a gyűlölet és a valódi helyzet nem ismerése! Az ország kétharmadát vették el tőlünk, elrabolták úgyszólván össze erdönket, minden sóbányánkat, megbontván mezőgazdaságunk eddigi ideális, a termelési ágak szerinti arányos tagozódását. Csonka hazánknak nincsenek földrajzi vagy etnikai határai, hanem csak tisztán politikaiak; integer Magyarországnak csak a szíve maradt meg, az ezeréves hazának természetes, centripetális központja, hol a lakosság száma négyzetkilométerenként a legsűrűbb, vagyis 82,1. Ennek következtében a mezőgazdaságunknak a

háború után elsősorban a lakosság élelmezéséről kellett gondoskodnia. Dacára annak, hogy a csonka-országban csökkent a földműveléssel foglalkozók aránszáma az integer országhoz képest, mégis szaporodott a birtoktalanok és törpebirtokosok száma, megváltozott a kisbirtok kárára szántóföldjük aránya a nagybirtokkal szemben, pedig a kisbirtokos osztály vagyonosodása, gazdasági fejlődése a nemzet létérdeke. [...]

A háború gyászos befejezése után egy darabig élelmiszer-mizériákkal kellett küszködnünk, búzát, zsírt kellett importálnunk lakosságunk ellátására, most meg már hihetetlen energiával és szorgalommal kiverekedték a magyar gazdák, hogy csonka hazánk Európa legnagyobb búzaexport állama. Az összeomlás, a román megszállás után a magyar gazdaközönség hihetetlen szorgalommal, ambícióval látott neki a romok eltakarításának, s az új élet megalapozásának. Az első pár év konjunktúrája és az infláció segített is, mert pár év alatt megszabadult a földbirtok összes terheitől. A többtermelés jelszavától áthatva állandóan intenzívebben gazdálkodtak, a műtrágyafogyasztás óriás mértékben fokozódott, az átlagtermések 1–2 rossz évtől eltekintve állandóan emelkedtek, az egész mezőgazdaság fejlődése erősen felfelé ívelő tendenciát mutatott. Az ország búzatermése 1925-től kedve majdnem minden évben elérte a 20 millió métermázsát úgy, hogy tetemes mennyiségeket lehetett exportálni; ugyanakkor az állattenyésztés is minőségi szempontból nagy fejlődésen ment keresztül, sajnos azonban mennyiségileg állandó csökkenés tapasztalható, ami nagy veszélyt rejt magában.

A gépmunka 1925-től kezdve fokozódik, úgyhogy pár éven belül kb. 4200 traktor dolgozott, de ezzel együtt sok más investíciót is végzett a mezőgazdaság, s így megindult egy újabb eladósodási processzus, mely azonban sokkal súlyosabb a háború előttinél, mert magasabbak a kamatterhek, a föld jövedelmezősége pedig állandóan csökken. A most megjelent gazdaadóság rendelet nagy könnyítést jelent ebből a szempontból, de sajnos, csak átmeneti intézkedésnek tekinthetjük, pedig a kérdést csak végleges radikális intézkedésekkel lehet megoldani.

A magyar mezőgazdaság helyzete sajnos nap-nap után romlik, s csakis az ősi rög szeretete, a jobb jövő iránt rendíthetetlen bizalom tartja a gazdáknak a lelket. A trianoni béke után inaugurált iparpártolást mind a mezőgazdaság fizette meg, s fizeti most is, a mezőgazdasági exportból befolyó valuta szolgál az ipari nyersanyagok megvásárlására, s csak a hivatalos kurzust kapják az őket jogosan megillető valutáért, ezáltal több mint 30%-kal kapunk kevesebbet exportált terményeinkért!

Adózási szempontból is rendkívül hátrányos a gazdák helyzete, mert a pénzügyi kormányzat egyáltalában nem veszi tekintetbe a gabonaneműek, állatok áresését, s most is úgy adózik a föld, mint amikor 30 pengőnél is drágább volt a búza, sőt a nagyobb birtokosok, ha kimutatható jövedelmük nincs is, vagyonuk után 2 ezrelék jövedelemadót fizetnek. Ezt a kulcsot a múlt évben megduplázták, úgy, hogy most már majdnem 0,5%-ot tesz ki ez az igazságtalan adó, mely már közel áll a vagyonek Kobzás fogalmához.

Ilyen körülmények között nem is csodálatos a gazdák gyors eladósodása, hisz a gazdálkodás nem olyan mesterség, melyet, ha nem jövedelmező, egyszerűen abba lehet hagyni, máshoz fogni. A földet nem szabad parlagon hagyni, sőt szociális szempontból minél több munkaalkalmat kell rajta teremteni! A mostani eladósodás üteme

legalább háromszor olyan gyors, mint a háború előttié, hiszen ha nézzük a statisztikai adatokat, 1928-tól 1931-ig, láthatjuk, hogy e négy év alatt a föld adósága 80%-kal emelkedett, 1928-ban 1160,5 millió pengő volt, s ez 1931-ben már 2291,4 millióra nőtt. Ez a rendkívüli eladósodás, az agrárróló egyre tágabbra nyílása, a kartellirozott iparcikkek megfizethetetlen ára folytán, a magyar mezőgazdaság tragikuma.

A különböző kormányok mindig belátták a gazdák nehéz helyzetét, de nem a betegség csíráinak elpusztításával igyekeztek segíteni, hanem különféle kisebb-nagyobb akcióval. Volt itt műtrágya, vetőmag, selector, traktor akció, utóbbi révén 771 darab került a gazdaközönség kezébe, az utolsó pár évben pedig a boletta révén igyekezett segíteni, ezek az injekciók sajnos a beteg meggyógyítására nem elegendők, hanem csak életben tartására. Heroikus erőfeszítéssel dolgozott a gazdaközönség az utolsó pár esztendőben, magától mindent megvonva, küzdött a mostoha sorssal, mely a trianoni békediktátummal reászakadt.

A háború befejezése után állatállományunk nagyon megcsökkent, pedig a mezőgazdasági termelés egyik legfontosabb pillére mindenkor az állattenyésztés volt, ezt kell nekünk most elsősorban megerősítenünk. Ha az ideai állatösszeírás adatait összehasonlítjuk az 1911. évivel, szomorúan tapasztalhatjuk az óriási visszaesést; míg akkor a mostani csonka ország területén 2 148 000 darab szarvasmarha volt, addig ez év tavaszán csak 1 689 793 darab: a visszaesés körülbelül 25%, ennyivel lett mezőgazdaságunk szegényebb. A veszély nemcsak az elszegényedésben rejlik, hanem még abban a szomorú tényben is, hogy ez által a talajerő fenntartása sincs biztosítva, ezt a hiányt pedig egyoldalúan ható műtrágyákkal pótolni nem lehet, csakis szerves trágyával. Ha tekintetbe vesszük, hogy 1895-ben nagy általában csak évi 20 q trágya jutott a szántó mindenegyves katasztrális holdjára, úgy világosan látható a mostani depekorációban rejlő roppant veszély. Gondoljunk csak arra, hogy a szőlőkre, rétekre, legelőkre is kellene trágyának jutni, mert csak utóbbiak jókarban-tartásával lehet a termelést olcsóbbítani. [...]

Mezőgazdaságunkat csak úgy leszünk képesek megmenteni, ha a termelési költségeket a minimumra redukáljuk, s legkitűnőbb minőséget állítjuk elő. A regie apasztása azonban legnagyobb részt nem tőlünk függ; hisz az főleg az adóval, az iparcikkek drágulásával van összefüggésben, mégis helyes gazdálkodással, holdankénti termés-hozam emelésével, vagyis a talajerő fenntartásával és gazdagításával szintén csökkenthető, ezért mezőgazdaságunk átszervezésénél nagy gond fordítandó az állatállomány emelésére, olcsó nevelésére és ezzel kapcsolatban a rétekre, legelőkre. Szántóföldi termelésünknel a túlzott búza- és rozstermelést okvetlen csökkenteni kell, azoknak ára az egész világ túl produkciója következtében a termelési költségeket sem fedezi, fokozhatjuk ellenben takarmánytermő területeinket, a tengerit, melyből rossz termés esetén még behozatalra is szorulunk, s behozatalunkat tanulmányozva, annak útmutatása szerint különféle olajos magvakat.

Mezőgazdaságunk átállításánál tekintetbe kell vennünk külkereskedelmi forgalmunkat, s az ott észleltekt tekintetbe vételével neki látni az átszervezésnek, mely feltétlenül az irányított gazdálkodás jegyében kell, hogy végbemenjen; hisz a mostani termelésünk csupa rendszertelenség és kapkodás.